

N:o 5.

Ank. till Riksd. Kansli den 5 Mars 1872, kl. 2 e. m.

Konstitutions-Utskottets Memorial, angående fullbordad granskning af de i Stats-Rådet förda protokoll.

Till Konstitutions-Utskottet hafva, på derom hos vederbörande gjord framställning, blifvit öfverlemnade de sedan sistlidne riksdags början och intill början af den innevarande i Stats-Rådet förda protokoll, nemligen öfver *Justitie- och Justitie-departements-ärenden* från och med den 17 Januari 1871 till och med den 12 Januari 1872;

Utrikes-departements-ärenden från och med den 14 Februari 1871 till och med den 21 December samma år;

Landförsvars-departements-ärenden från och med den 26 Januari 1871 till och med den 9 Januari 1872;

Sjöförsvars-departements-ärenden från och med den 26 Januari 1871 till och med den 9 Januari 1872;

Civil-departements-ärenden från och med den 17 Januari 1871 till och med den 12 Januari 1872;

Finans-departements-ärenden från och med den 20 Januari 1871 till och med den 12 Januari 1872; samt

Ecklesiastik-departements-ärenden från och med den 20 Januari 1871 till och med den 9 Januari 1872.

Vid den jemlikt grundlagarnes stadgande företagna, numera fullbordade granskningen af dessa protokoll

har anledning icke förekommit att mot någon ledamot af Stats-Rådet tillämpa 106 § Regeringsformen;

hvaremot Utskottet

funnit Konungens rådgifvares åtgärd rörande här nedan omför-

Bih. till Riksd. Prot. 1872. 3 Saml. 4 Häft.

mälda ärende vara af beskaffenhet att böra enligt 107 § Rege-
ringsformen hos Riksdagen anmälas.

Af protokollet öfver landtförsvars-departements-ärenden för den 9 November 1871 inhemtas, att Kongl. Maj:t, på framställning af dåvarande Chefen för nämnda departement Herr Statsrådet *Abelin* och efter tillstyrkan af Stats-Rådets öfrige närvarande ledamöter, Hans Excellens Justitie-Statsministern Herr *Adlercreutz*, samt Statsråden Herr *Bredberg*, Herr *Berg*, Herr Friherre *Leijonhufvud*, Herr *Wærn*, Herr *Wennerberg*, Herr *Bergström* och Herr Friherre *Alströmer*, enär nedsättning i den ålder af högst 30 år, hvilken för rekryt af indelta arméen dittills funnits tillåten, vore för arméens tjänstbarhet nyttig och af behofvet påkallad, helst soldaten derigenom med mindre svårighet kunde, innan han för ålderdomsbräcklighet och arbetslöshet måste afskedas, upphinna den för erhållande af underhåll från Wadstena krigsmanshuskassa erforderliga tjänsteålder, med ändring af de i berörda hänseende genom 9 § af Generalmönstrings-instruktionen den 16 November 1819 för indelta kavalleriet samt Kongl. kungörelsen den 2 November 1838 för indelta infanteriet samt det till infanteri förvandlade kavalleriet gifna bestämmelser, förordnat, att icke någon rekryt af indelta arméen vid antagandet finge vara öfver 25 år gammal, dock att denna förändring icke skulle tillämpas på de rekryter, om hvilkas antagande till soldater öfverenskommelse kunnat träffas före den 1 Januari 1872, äfvensom de, hvilka tillföre minst två år tjent såsom soldater och fullgjort de med tjensten förenade skyldigheter, skulle kunna ånyo vid arméen vinna anställning intill 30 års ålder.

Det torde vara bekant, att de så kallade knektekontrakten i afseende på tjänstbarheten hos den, som antages till rekryt, i allmänhet endast föreskrifva, att han skall vara »duglig» karl, men att de icke närmare bestämma de egenskaper hos rekryten, hvilka anses böra i detta begrepp ingå. Så vidt Utskottet känner, meddelades den första föreskriften om rekryts ålder genom Kongl. brefvet den 22 Februari 1770, som »i anledning af Rikets Ständers Sekreta Utskotts vid näst öfverståndne riksdag afgifna underdåniga tillstyrkande» kungör, att ingen får logas eller antagas till soldat, som är under 18 eller öfver 36 år, och denna bestämmelse fortfor att vara gällande, till dess genom ofvan åberopade författningar af åren 1819 och 1838 högsta rekrytåldern bestämdes till 30 år.

Då den enligt knektekontrakten vederbörande militärbefäl tillkommande rätt att pröfva dugligheten af det manskap, som af rust- och rotehållare anmäles till rekryter vid indelta arméen, redan i och för sig borde vara tillräcklig att förekomma, det någon antages till rekryt, som af en eller annan orsak anses mindre lämplig till krigstjänst, förekommer det

Utskottet, som om den anmärkta åtgärdens hufvudsakliga inverkan på arméens tjenstbarhet skulle vara den, att då befälet numera, med ett enda undantag, icke under något vilkor får antaga rekryt, som är öfver 25 år, den indelta arméen beröfvats förmånen att inom sina leder upptaga män, hvilka, oaktadt fyllda 25 år, i öfrigt kunna i hög grad besitta de egenskaper, som göra dem tjenlige till soldater. Härtill kommer, att då den högsta tillåtna åldern för rekryt, såsom nu är förhållandet, sammanfaller med den, då beväringsskyldigheten upphör, hela den indelta arméens rekrytering måste ske antingen bland ynglingar om tjugu år och derunder, eller ock bland de beväringsskyldige. I sistnämnda fall inträffar, dels att under fredstid beväringens, och i följd deraf hela arméens, styrka med hvarje ny rekrytering minskas, dels att vid inträffande krig, när extra roteringsmanskap skall uppsättas, den derigenom uppkommande tillökning af indelta arméen vinnes endast på beväringens bekostnad och följaktligen i sjelfva verket blir skenbar.

Om å ena sidan ett sådant resultat svårligen kan anses öfverensstämma med rikets saunskyldiga nytta eller vittna om den skicklighet att bedöma verkningarne af ett fattadt beslut, som borde kunna förutsättas hos den föredragande, hvilken tillstyrkt beslutet, bör å andra sidan ej heller förbises, att hvarje föreskrift, som inskränker deras antal, bland hvilka rekryter må tagas, innebär en ökad tunga för de rekryteringsskyldige. Under en tid, då allt större afseende fästes vid utbildningen af soldatens såväl kropps- som själsegenskaper, torde en krigsstyrelse, som, med förbiseende af andra omständigheter, endast har befordrandet af soldatens krigsduglighet till syfte, lätt känna sig frestad att genom föreskrifvande af hvarjehanda kvalifikationer småningom ställa sina anspråk jemväl på rekryten så högt, att den skyldighet, som enligt knektekontrakten åligger rust- och rotehallare, att för numret ställa duglig karl, blifver en helt annan och vida mera tryckande än från början varit afsedt, utan att derföre hvarje särskild sådan föreskrift kan sägas innefatta någon rubbning af indelningsverkets hufvudgrunder. De tid efter annan upprepade nedsättningarne i den högsta tillåtna rekrytåldern synas ingifva icke alldeles ogrundade farhågor derför, att man kan komma att vidare fortgå på en sådan väg, och Konungens rådgifvares åtgärd i afseende på det af Kongl. Maj:t nu afgjorda ärendet har derföre afven ur denna synpunkt ansetts böra för Riksdagen tillkännagifvas.

Stockholm den 5 Mars 1872.

På Utskottets vägnar:

Th. Munck af Rosenschöld.

Reservationer:

af Herrar *Munck af Rosenschöld, von Ehrenheim, Dickson och Rydin*, som förklarar sig icke instämma i den af Utskottet framställda anmärkning; af Herr Friherre *Tersmeden*;

af Herr *Faxe*, med hvilken Herr *von Gegerfelt* sig förenat: »Då Utskottet icke funnit det ifrågavarande beslutet innefatta någon öfverträdelse af grundlag eller allmän lag, och i följd häraf icke, såsom eljest ovilkorligen bort ske, förordnat om åtal inför Riksrätt, måste jag antaga detta såsom ett erkännande af Konungens rätt att fatta nämnda beslut — en rättighet den äfven jag anser så mycket mera ostridig, som beslutet icke gör någon rubbning i indelningsverkets hufvudgrunder. Jag är således med Utskottet fullkomligt ense deri, att någon tillämpning af 106 § Regeringsformen icke härvid kan komma i fråga; men lika litet bör, efter mitt omdöme, omförmälda beslut föranleda anmälan enligt 107 § Regeringsformen. Jag antager nemligen, att meningen med der gifna bestämmelser ingalunda kan vara, att missbelåtenhet med ett af Regeringen i ett enstaka fall fattadt beslut skulle utgöra tillräcklig grund för en dylik anmälan, utan tror fast heldre, att sådan icke bör ske i annat fall, än om Konungens rådgifvare, under en följd af rådslag eller i någon för riket i allmänhet viktigare fråga, förbisett hvad för riket varit nyttigt, eller om en föredragande, genom försumlighet eller upprepade fel eller misstag, visat sig sakna nit, skicklighet och drift, eller ock gjort sig saker till veld — en mening som jemväl synes framgå af ordalydelsen i paragrafen. Är nu detta riktigt, så kan den af Utskottet beslutade anmärkning rimligen icke föranleda till något sådant beslut af Riksdagen, som i sist åberopade grundlagsparagraf omförmäles; och då, efter min åsigt, för Utskottet gäller det-samma som för Riksdagen, så att Utskottet icke eger att hos Riksdagen anmäla något annat än det, som, efter Utskottets eget omdöme, bör eller åtminstone rimligen kan grundlägga ett beslut af sagda beskaffenhet, hade Utskottet redan af detta skäl icke bort framkomma med ifrågavarande anmärkning.

Då jag för öfrigt, oaktadt de försök det nu justerade betänkanDET innefattar i syftning att framställa det ifrågavarande beslutet såsom i någon mån vådligt, icke kan dela Utskottets åsigt i detta fall, och jag än mindre kan gilla försöket att på anmärkningsvägen vinna hvad man befarar icke kunna på annat sätt ernås, eller att för framtiden förekomma likartade

beslut, hvilket syftemål temligen tydligt framgår af motiven i betänkan-
det, får jag, med anmälan af min reservation mot Utskottets förfarande,
vördsamt hemställa, att Riksdagen må lemna den framställda anmärkningen
utan afseende».

af Herr *Hallenborg*: »Ehuru jag anser, att den af Kongl. Maj:t i
Stats-Rådet beslutade åtgärd, att nedsätta den ålder, hvaröfver ingen får till
rekryt antagas, till 25 år, på intet sätt varit af behovvet påkallad, då erfä-
renheten visat, att det hör till sällsyntheterna, att någon, utöfver denna
ålder, blifvit såsom sådan till antagning anmäld, likasom jag beklagar att
denna åtgärd blifvit vidtagen vid en, efter mitt förmenande, i hög grad
olämplig tidpunkt, har jag dock icke kunnat biträda det beslut, som Ut-
skottet fattat, att anmäla densamma enligt 107 § Regeringsformen.

Skulle denna regeringshandling i någon mån kunna anses stridande
emot grundlagens bud, har det endast varit, för såvidt den i 80 § Rege-
ringsformen stadgade bestämmelse »att indelningsverkets hufvudgrunder icke
må utan Riksdagens hörande rubbas» derigenom blifvit öfverträdd, i hvil-
ket fall den 106 § bort tillämpas, men då Utskottet icke dertill funnit skäl,
och jag omöjligen kan förena mig i den åsigt, att rikets sannskyldiga nytta
blifvit genom det ifrågavarande beslutet åsidosatt, nödgas jag emot Ut-
skottets framställning anmäla min reservation.»

af Herr *Bergstedt*: »Frågan om rätta tolkningen af § 107 Regerings-
formen har så ofta varit afhandlad, att jag icke anser nödigt här inlåta
mig på densamma i vidsträcktare mån, än att erinra, huruledes öfvertyg-
elsen inom Konstitutions-Utskottet vid alla riksdagar sedan 1868 varit
ense derom, att inga andra reflexioner öfver regeringsåtgärder böra i memo-
rialet angående statsrådsprotokollens granskning inflyta, än då Utskottet för
sin del anser dem böra föranleda till en Riksdagens underdåniga skrifvelse om
en eller flere rådgifvares entledigande. Då ur motiven till Utskottets memo-
rial synes framgå, att sådant icke är meningen med den framställda anmärk-
ningen, utan endast att till Kamrarnes uppmärksamhet anmäla en enstaka
regeringshandling, om hvars behöflighet och lämplighet under förevarande
omständigheter meningarne kunna vara delade, ehuru ingen ansett sig kunna
påstå, att någon grundlagsöfverträdelse dermed blifvit begången — i hvilket
fall endast § 106 Regeringsformen hade varit tillämplig — så har jag icke
för min del kunnat biträda anmärkningens framställande.»

af Herr *Odelberg*: »Uti det af Chefen för Landtförsvars-departementet
den 9 November sistlidet år föreslagna, af Stats-Rådets öfrige medlemmar
tillstyrkta och af Kongl. Maj:t i nåder beslutade stadgande rörande ned-
sättning ifrån 30 till 25 af den ålder, inom hvilken rekryt vid indelta ar-
méén må antagas, kan jag för min del icke finna en regeringshandling,

genom hvilken blifvit förbisedd rikets sannskyldiga nytta; jag kan deruti icke heller spåra något tecken till veld eller brist på nit, skicklighet och drift. Jag ser tvärtom deruti ett fortsatt bemödande att åt våra stridskrafter gifva så stor användbarhet och duglighet, som för handen varande omständigheter kunde medgifva; och då åtgärden, enligt min åsigt, icke heller innebär någon olaglighet eller något ingrepp uti rote- och rusthållares bestående rättigheter gent emot Kronan och Staten, måste jag, med ogillande af Konstitutions-Utskottets beslut uti förevarande betänkande, mot detsamma mig reservera.

Då jag uttalat min opinion i detta enstaka fall, kan jag ej underlåta att äfven omnämna den uppfattning rörande rätta tillämpningen af 107 § Regeringsformen, som hos mig utgör ett ytterligare skäl till ogillande af detta betänkande. Jag kan nemligen väl fatta möjligheten utaf en så stor olikhet i åsikter, att en regeringshandling, som af ena hälften bland Konstitutions-Utskottets ledamöter anses laglig och nyttig, af den andra hälften bland samma Utskotts ledamöter betraktas från en alldeles motsatt synpunkt; men jag kan derföre icke medgifva, att Utskottets vid votering tillfälligtvis segrande majoritet handlar uti grundlagsenlig anda, då densamma, ledd allenast af sitt omdöme rörande *en* regeringshandling, derpå grundar en opinionsyttring af så sträng natur som den, hvilken Konstitutions-Utskottet, med stöd af stadgandet i 107 § kan afgifva. Ordställningen uti den omnämnda paragrafen gifver tydligt vid handen, att det skall vara en flera gånger ådagalagd brist på klokhet, redlighet, skicklighet och drift, som skall föranleda en anmälan i paragrafens syfte. En dylik anmälan, grundad på omdömet hos en svag majoritet rörande blott *en enda* regeringshandling, borde således, enligt mitt förmenande, aldrig kunna ifrågakomma.»

af Herr *Ehrenborg*: »Med den på såväl ordalydelse som praxis stödda uppfattning, att Konstitutions-Utskottet är genom 107 § ålagdt hos Riksdagen tillkännagifva de rådgifvareärenden af vare sig mer eller mindre genomgripande vikt, hvilka Utskottet, utan hänsigt till något annat än hvarje särskildt ärendes beskaffenhet, anser vara under någon i paragrafen angifven kategori hänförliga, har jag, i fråga om den tillstyrkta åldersnedsättningen för rekryt, funnit mig böra på de i memorialet anförda skäl med min röst bidra till det beslut som af Utskottet fattats. Men då de menliga följder, hvilka Utskottet visat kunna af nämnda rådgifvareåtgärd uppstå, ej böra tillmätas *sådan* betydelse, som skulle göra just denna sak i allra första rummet anmärkningsvärd, så har det förundrat mig, att vid den slutliga pröfning som i Utskottet något sednare anställt af en annan, efter mitt omdöme vida betänkligare rådgifvareåtgärd, denna icke funnits

böra jemväl och med långt mera skäl hos Riksdagen anmälas. Jag afser härmed det rådslag öfver civil-ärenden den 9 December, hvarvid några bland Konungens rådgifvare tillstyrkte Kongl. Maj:t att, med afslag på anförda underdåniga besvär, fastställa Stockholms stadsfullmäktiges beslut att ikläda staden ansvar för betalning under högst 40 år å det amorteringslån af högst fem millioner riksdaler, som Stockholms—Westerås—Bergslagens jernvägsaktiebolag ämnade mot räntebärande obligationer upptaga för byggande af jernväg från norra stambanan till Westerås och Köping samt till Norbergs jernväg.

Under bristen i vår lagstiftning på sådana restriktioner, genom hvilka vidden af kommunernas gemensamma ordnings- och hushållsangelägenheter vore närmare bestämd, har Regeringen varit forum för afgörandet af kommunernas befogenhet och målsman för skyddandet af nuvarande och kommande generationer från uppoffringar för sådana ändamål, som icke verkliga afse kommunernas allmänna gagn och särskilda behof. Vid utöfvandet af detta målsmanskap hafva Konungens rådgifvare haft rikliga tillfällen erfaras, att inom kommunerna förefunnits en växande benägenhet till öfverskridande af det område, som i nämnda hänseende är det naturliga, och hvad särskildt jernvägsföretag angår, att dessa, om än i vissa fall och i någon mån afseende kommunernas allmänna gagn, dock alltmera uppenbart visat sig närmast och hufvudsakligen vara industriföretag, beräknade på vinst och framkallade af enskilda intressen. Med denna erfarenhet skulle rådgifvarne mera hafva tillgodosett kommunernas behof af skydd mot privatintressenas öfvermakt, än medverkat till någon inkräktning på den kommunala sjelfstyrelsen, om de, så långt följdriktigheten efter förut fattade beslut skäligen medgifvit, tillstyrkt Kongl. Maj:t att begagna Dess vidsträckta latitud och makt till ett närmare begränsande af det kommunala verksamhetsområdet. De hafva deremot nu, genom i förevarande mål afgifna råd, än vidare öppnat nämnda område medelst godkännande af en ny och särdeles vådlig form för kommuns deltagande i jernvägsföretag. Det af Stockholms stadsfullmäktige fattade beslut var nemligen väsendtligen olika alla dem, som för befrämjande af jernvägsanläggningar dittills förekommit och af Kongl. Maj:t godkänts; ty utom det att sjelfva saken här icke var för den med kommunikationer väl försedda hufvudstaden af något tvingande behof påkalladt, och att banans utgångspunkt och sträckning, liksom deraf beroende trafikberäkning, ej var bestämd, så blef i förevarande fall, i stället för det hittills öfliga och redan allt för vidt utsträckta uppdragandet för lång tid af amorteringslån, på hvilka dock betalningsskyldigheten kunnat till beloppet på förhand beräknas, nu en början gjord till ett införande af förut icke försökt understödssätt, enligt hvilket kommunen till visser-

ligen uppåt begränsadt men derunder oberäkneligt belopp ikläder sig ansvar för räntan å ett enskildt jernvägsbolags skulder, och till och med underkastar kommande generationer äfventyret af att öfvertaga hela jernvägen med all dess dåvarande skuld samt för egen räkning drifva dess rörelse. Redan under de former för understödjande af jernvägsföretag, hvilka förut blifvit för kommuner gillade, hafva öfverdrifna förhoppningar på framtida vinst stundom framkallat förhastade och mot röstminoriteten obilliga beslut. Då i sådana fall dock något återhåll kunnat verkas genom den fordrade förbindelsen att vidkännas en direkt och ovilkorlig utgift, så erbjudes deremot här den frestande utsigten, att företagets lofvande afkomst skall göra måhända all tillämpning af åtagen räntegaranti obehöflig; och hvad som sedermera drabbar efterkommande, blir för dem en mer eller mindre oberäknad förlust i följd af de borgensförbindelser, som den nuvarande generationen under påtryck af privatintressen ingått.

Den rådgifvareåtgärd, hvarigenom tillstyrkts fastställandet af ett steg i nu angifna riktning, hade enligt mitt förmenande *företrädesvis* bort, såsom icke egnad att befrämja rikets sannskyldiga nytta, till Riksdagens kännedom anmälas.»

af Herr *Pehr Nilsson*: »Jag har ansett det vara min pligt att härmed offentligen tillkännagifva det jag icke bidragit till det medelst votering af Konstitutions-Utskottets pluralitet tillvägabragta beslut, hvarigenom blifvit utan grundlagsenlig anmärkning lemnad den allmänt bekanta regeringsåtgärden att under sistlidet år sammankalla urtima riksdag; i afseende hvarpå jag är af den mening, att Konungens rådgifvare ådagalagt en sådan uppfattning af sitt viktiga kall, hvilken ingalunda öfverensstämmer med rikets sannskyldiga nytta. Derest Konstitutions-Utskottet beslutat en sådan anmärkning, hade detsamma jemväl blifvit i tillfälle att för Riksdagen öppet ådagalägga, huruvida ett statsrådsprotokoll verkligen finnes, som utvisar, att Konungen fattat sitt högst maktpåliggande beslut, efter att hafva inhemtat underrättelser och råd af sina lagliga rådgifvare i enlighet med 4, 8, 9 §§ Regeringsformen, eller huruvida Konungens beslut endast i förbigående blifvit, såsom redan förut utom Stats-Rådet fattadt, i protokollet omnämndt i sammanhang med annat ärende».

af Herr *Sven Nilsson*: »Utskottets beslut att för Riksdagen anmäla Konungens rådgifvares åtgärd att tillstyrka det regeringsbeslut, som hade till följd utfärdandet af Kongl. Maj:ts nådiga kungörelse den 9 November 1871, angående ändring i föreskrifterna rörande rekryts vid indelta arméens ålder, har af mig blifvit biträdt; men samma dag och på samma rådgifvares tillstyrkan har Kongl. Maj:t fattat ett annat beslut, hvilket jag anser vara

vara af beskaffenhet, att det med minst lika goda skäl bort för Riksdagen anmälas. Det af mig här åsyftade regeringsbeslutet har haft till följd utfärdandet af Kongl. Maj:ts nådiga kungörelse den 9 November 1871, angående hvad iakttagas bör för bildande af kapital, att för indelta arméens manskap vid dess afgång ur krigstjensten vara att tillgå. Emot Utskottets underlåtenhet i detta fall har jag velat anmäla min reservation.

Genom sistnämnda nådiga kungörelse stadgas och förordnas i § 1 mom. 1, att »för hvarje rekryt, som från och med nästkommande års början inskrifves i nummer vid indelta arméen, skall, så framt vederbörande rust- eller rotehållare sådant medgifver, i legokontraktet bestämmas ett visst belopp, minst fem, högst tio riksdaler, som rust- eller rotehållaren för binder sig att årligen utaf soldatens löneförmåner innehålla och till hans kompanichef öfverlemna, för att af denna för soldatens räkning i sparbank insättas»; i mom. 2, att om rust- eller rotehållaren ej vill åtaga sig sådan förbindelse, »åligger soldaten att, för ifrågavarande ändamål, sjelf årligen afsätta och till kompanichefen aflemna det belopp, inom de i mom. 1 bestämda gränser, hvarom han med denne kan öfverenskomma»; i § 2 mom. 4, att om soldaten ej denna sin skyldighet behörigen fullgör, »må, i den mån det utan men för soldatens tjenstgöring kan ske, det bristande beloppet innehållas af de medel, som böra honom genom befålet tillhandakomma. Ej må dock i något fall, utan soldatens medgifvande, af den för honom bestämda slitningsersättning och portionsskilling för nämnda ändamål användas mera än högst två riksdaler årligen»; i samma § 2 mom 2, att dessa af rust- eller rotehållare eller soldat aflemnade, eller af befålet för den sistnämnde innehållna medel skola genom kompanichefens försorg »insättas i den sparbank, som af regements- eller korpshufvud bestämnes, dervid för hvarje soldat bör uttagas särskild sparbanksbok och vid insättningen göras förbehåll, att lyftning af insatta medel, jemte ränta derå, icke må, så länge soldaten i tjensten kvarstår, ega rum»; i § 1 mom. 4, att dessa medel, så länge soldaten i tjensten kvarstår, ej heller må »för hans gäld tillgripas eller utmätas»; och i § 7, att hvad i nämnda författning stadgas om soldat äfven skall ega tillämpning å ryttare vid indelt kavalleriregemente, der för squadronschef skall till efterrättelse lända hvad för kompanichef finnes föreskrifvet. Jag har velat anföra dessa stadganden ur den Kongl. kungörelsen, på det den, som vill uppmärksamma denna i lagstiftningsväg vidtagna regeringsåtgärd, må deraf kunna bedöma huruvida den är till landets sannskyldiga nytta och vittnande om den skicklighet, som i ett så grannlaga ärende bör fordras och förväntas, eller om Kongl. Maj:ts ens haft rätt att utfärda en sådan lag.

Denna rätt synes mig icke vara medgifven i våra grundlagar, ty den Kongl. kungörelsen lär icke kunna hänföras till sådana lagar och författningar, som rikets *allmänna* hushållning röra, och ej heller till de krigslagar och författningar rörande krigsväsendet, som *icke* eger tillämpning till medborgare utom krigsstaten. Den berör tvärtom sådana medborgare mycket både deri, att uti § 1 uppställas vilkor för rust- och rothållare, som, om de antagas, skola fullgöras efter i författningen meddelade bestämmelser, att författningen undantager soldatens tillgångar från utmätning för hans gäld till annan person, och deri att då ryttare eller soldat är rust- eller rothållares tjänare samt för sin bergning beroende af den lön han af dessa åtnjuter, så kan deras rätt icke vara oberörd, då Kongl. Maj:t meddelar föreskrifter om användandet af denna lön eller karlens öfriga tjänsten åtföljande förmåner till annat än hvad denne och hans familj behöfver, medan han är i tjänst. Man har anfört, att beloppet, särdeles det lägsta af endast två riksdaler, är obetydligt; men det är icke storleken af beloppet, som bestämmer rätten att föreskrifva eller taga det. Lika litet som Kongl. Maj:t har rätt att meddela en sådan föreskrift rörande ett belopp af t. ex. 50 eller 100 riksdaler, har han det om endast två, fem eller tio riksdaler.

Den utfärdade författningen erinrar om uti förflutna tider icke ovanliga lagar, då under förmaningar till sparsamhet och hushållning meddelades föreskrifter, som vår tid finner nästan otroliga, om klädedrägt, mat och dryck och mera dylikt. Man hade haft anledning förmoda det nutidens lagstiftare skulle hafva vunnit den erfarenhet, att med tvång ingenting uträttas för att bereda välmåga eller en betryggad ålderdom, utan att sådant bör och måste bero på medborgares fria vilja samt åstadkommas medelst upplysning och exempel. Indelta arméens manskap består af fria medborgare, som utom krigstjänsten böra åtnjuta lika frihet med öfriga att råda öfver samt förvalta sin egendom. Med kännedom om de loford samme rådgifvare, som kontrasignerat den utfärdade kungörelsen, ofta uttalat om detta manskap, loford som åtminstone jag aldrig funnit mig kunna eller böra anse annat än i allmänhet förtjenta, må det förefalla något underligt, att man trott en sådan lag vara behöflig. Mången anser den icke vara det för det afsedda ändamålet, emedan erfarenheten har visat, att detta på många ställen uppnåtts på frivillighetens väg, och tvifvelsutän hade det öfver allt kunnat ske på denna, som är den enda rätta, hvarpå målet kan vinnas och för framtiden ega bestånd.

Är lagen ej behöflig, kan den ej vara nyttig.

Om författningen än är en välmeningsens frukt, lär man likväl icke misstaga sig i påståendet, att den innehåller föreskrifter, som kunna med-

föra mycket skadliga följder och icke vittna om den omtanke och det förutseende, förutan hvilka den vackraste välmening kan blifva ett stort fel. En sådan föreskrift är bestämmelsen, att befälet skall, utan soldatens medgifvande och till och med utan afseende på om det sker till men för hans tjenstgöring, af den för honom bestämda slitningsersättning och portions-skilling för nämnda ändamål använda två riksdaler årligen. Då man härmed satt sparbanksbeloppet i första rummet och soldatens förmåga af tjenstgöring i det andra, har man af välvilja för hans framtid inkräktat på hans förmåga att fullgöra sina pligter, icke besinnande hvilka följder en sådan föreskrift kan medföra. Om en ännu betänkligare brist på förutseende vittnar föreskriften, att vid insättningen i sparbanken förbehåll skall göras, »att lyftning af insatta medel jemte ränta derå icke må, så länge soldaten i tjensten kvarstår, ega rum». Vill man än icke beakta den omständigheten att soldaten med sin i sparbanken innestående behållning skulle kunna, innan han vill taga afsked, genom inköp af egendom, som gifve honom framtida bergning, eller på annat sätt använda denna behållning mycket fördelaktigare än att låta den kvarstå mot ränta; så kan man dock icke förneka den stora risk dessa besparingar äro underkastade, då de, genom det föreskrifna aftalet med bankinrättningen, äro bundna der och icke kunna utkrävas utan att soldaten måste lemna sin tjenst. Att våra sparbanker hittills blifvit förvaltade så, att deras förmåga att fullgöra sina förbindelser icke brustit, innebär ingen borgen för deras framtida vederhäftighet. Snarare skulle det kunna antagas, att, i den mån deras rörelse blir mera omfattande, måste de, om en allmän kris inträffar, blifva mera berörda deraf än hittills kunnat vara händelsen. Och förnekas läser det icke kunna, att en sparbank lika väl som hvarje annan bankinrättning är underkastad eventualiteten att icke kunna fullgöra sina utbetalningar, eller, att om banken kommer på obestånd, soldaternas der insatta medel ändock ej kunna uttagas, medan tid ännu vore att rädda dem. Man måste, till följd af författningens föreskrift, låta dem kvarstå och åtnöjas med den utdelning, större eller mindre, som efter sparbankens utredning kunde erhållas. Ett medel för besparingarnes räddande kan väl tänkas, men knappast tillgripas, nemligen det att afskeda manskapet. Men krigsstyrelsen kan väl knappast vara beredd på en sådan åtgärd som ett afskedande i massa, hvilket under sådana förhållanden måste ske. Den är ej ens berättigad dertill.»

Stockholm, G. W. Blomqvists Boktryckeri, 1872.

Rättelse

i Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 5.

Sid. 2, rad. 13 uppfir. *står*: arbetslöshet *läs*: orkeslöshet

„ 7, „ 1 o. 2 nodifr. *står*: till ett införande af förut icke försökt understödssätt,
läs: till införande af ett förut icke försökt understödssätt.